

ceptionem actualem ad gloriam, sic verum est posse qualitatem gratiae habere totum suum esse intrinsecum sine tali esse gratiae, ut capite sequenti dicam, et e contrario etiam est verum posse hoc esse gratiae sine qualitate conferri, ut declaravi. Unde etiam fit ut possit etiam augeri hoc esse gratiae ultra esse qualitatis, quia potest Deus, si velit, acceptare hominem gratum ad majorem gloriam, quam ex vi habitualis gratiae acceptabilis esset, vel mere gratis illam maiorem acceptationem conferendo, vel propter aliqua opera praecedentia, quae habitum gratiae in esse qualitatis non auxerunt. Verumtamen, licet haec sint vera de potentia absoluta, non tamen censeo esse probabilia de facto, etiam quoad illam partem de augmento, quia de facto neminem Deus acceptat secundum praesentem justitiam ad majorem gloriam, quam secundum intrinsecam proportionem et naturale debitum respondeat habitui gratiae, et intensioni quam pro illo tempore habet, ut in libro 10 latius explicabimus. Simili modo exponendum est quod de gratia Christi affrebat, quia dicitur esse infinita in esse gratiae, et non in esse qualitatis; nam eadem aequivocatio in illa particula, *in esse gratiae*, committitur. Ut enim significat propriam naturam, speciem, et formalem effectum illius qualitatis, etiam in Christo gratia habitualis in toto suo esse, et in formal perfectione quam praebet, finita est; si autem per illud esse gratiae solum significetur moralis dignitas, quae accrescit illi gratiae ex coniunctione ad Verbum, sic dicitur infinita; illa vero dignitas non pertinet ad intrinsecam rationem gratiae vel justitiae. De qua re in 3 p. latius dictum est.

16. *Applicatur superior doctrina aliis duabus.* — Eadem doctrina applicanda est ad denominationem filii adoptivi et haeredis. Nam potest dicere fundamentum reale ex parte filii habentis in se veram participationem naturae patris, et ratione illius habentis jus intrinsecum adhaerentem, et hoc modo justi nunc sunt filii, estque ille modus ex natura rei, et secundum talium rerum ordinem necessarius. Et ideo secundum legem ordinariam omnino servatur a Deo, et in hoc multum superat modus adoptandi filios Dei modum adoptandi hominum. Talem ergo adoptionem divinam repugnat fieri sine gratia inharente. At vero si Deus voluisse acceptare hominem ad beatitudinem sola sua voluntate, sine alio habitu, posset ille homo dici filius adoptivus per so-

lam extrinsecam denominationem, seu relationem rationis, sicut nunc dicitur filius adoptivus hominis, quia in hoc nulla est repugnantia, et est similis proportio.

17. *Prædestinatus, si existat in peccato, non est simpliciter dilectus Deo.* — Idem est in hoc prædicto *dilectus*, seu *amatus*, vel etiam *amicus*. Et imprimis, si generatim de dilectione sit sermo, id facile probatur, quia, licet amor Dei efficax de præsentis, et per modum vocationis executivæ, necessario inferat in re amata aliquem proportionatum effectum, ut bene probant discursus facti in secunda sententia, et sensit D. Thomas 1. 2, quæst. 410, nihilominus potest in Deo intelligi alius modus dilectionis per modum intentionis et propositi, quo statuat et velit dare homini gloriam, vel alia supernaturalia bona pro aliquo tempore vel statu futuro, nam haec voluntas sine dubio est aliquis amor; nam est velle bonum illi circa quem versatur, unde si illud bonum supernaturale sit, amor erit supernaturalis. Quod autem non repugnet Deo habere hunc amorem in ordine ad futurum bonum, probatur, tum quia nulla repugnantia assignari potest; tum etiam quia Deus est liber, et potest velle dare sua bona, quando et quomodo sibi placuerit; tum denique quia hujusmodi est æterna electio prædestinatorum, quæ etiam est vera dilectio, ut ex propria materia constat. Est autem aliquod discimenum jam insinuatum, ratione cuius hic modus dilectionis non sufficit in praesenti punto, quia illa dilectio dandi bonum in futurum, si non sit secundum praesentem justitiam, non sufficit ad constituendum hominem de præsenti gratum, aut filium adoptivum, vel simpliciter dilectum, quia (ut paulo antea dicebam) prædestinatus, pro eo tempore quo est in peccato, non est simpliciter dilectus, quia est inimicus. Ad hanc vero denominationem dilecti simpliciter, ut nunc de illa loquimur, non satis est quæcumque voluntas Dei, per quam extrinsecus ordinetur homo ad futuram gloriam, sed necessaria est voluntas per quam vel conferatur homini aliqua intrinseca perfectio, vel saltem secundum praesentem statum ita efficaciter ordinetur ad gloriam, quod si in eo decederet, illam consequeretur; tunc enim sicut talis homo esset acceptus et gratus, ita etiam dici posset supernaturaliter dilectus, quia velle homini beatitudinem secundum praesentem statum, satis profecto magna dilectio est, etiamsi pro illo tempore aliud intrinsecum bonum in illo non ponat. Denominatio autem

amicus aliquid amplius postulare videtur, quia non est sine mutua redamatione, et aliqua aequalitate, vel proportione. Nihilominus tamen posset Deus, etiamsi habitus non infunderet, tractare hominem ut amicum, dando illi beneficia, et auxilia specialia et supernaturalia, et per ea homini conferre actualem sui dilectionem, quæ in illo moraliter perseveraret sine physico habitu, et hoc satis esset ad quemdam amicitiae modum, etiamsi non esset tam perfectus, sicut nunc existit.

18. *Ad opposita primæ opinionis fit satis, et cum limitatione approbantur.* — Ex his facile est vel ad fundamenta aliarum opinionum, quatenus nobis contrarie sunt, respondere, vel approbare illa, quatenus nobiscum convenient. Itaque primam sententiam cum hac limitatione probamus, quod secundum aliquem modum imperfectum posset Deus hominem habere gratum per aliquam dilectionem extrinsecam, ut declaratum est. In aliis autem non placet illa sententia. Primo, quia idem sentit de justificatione simpliciter, per quam homo fit absolute justus, et de dilectione extrinseca, indistincte loquens de his prædicatis, cum tamen sit magna diversitas. Nam homo extrinsecus tantum dilectus revera non posset dici simpliciter justus, etiamsi careret peccato, ut cap. 7 ostendam. Deinde displicet, quia sentit posse habere Deum hanc dilectionem supernaturalis sine supernaturali effectu, non solum praesente, sed etiam futuro, seu sine habitudine ad illum secundum praesentem justitiam; hoc enim intelligi non potest, ut manifeste convincit discursus secundæ sententiae, qui etiam est D. Thomæ. Quia si Deus non vult dare homini de praesenti aliquod supernaturalis bonum, nec statuit dare in futurum, in quo, quæso, consistet supernaturalis dilectio, vel in quo excedet naturalem dilectionem? Perfecto intelligi non potest; ergo necesse est ut talis dilectio saltem sit acceptatio ad futurum bonum, ut sic possit habere proportionatum objectum.

19. *Rationes primæ opinionis, dum extra limitationem supra positam vagantur, dissolvuntur.* — Neque contra hoc urget ratio illius sententiae; solum enim probat posse intelligi talem dilectionem vel acceptationem specialis sine dono intrinseco, quod statim detur; non vero sine habitudine ad illud, ut obtinendum secundum praesentem statum, saltem sub conditione, si in eo perseveretur. Ad confirmationem autem ex æquiparatione ad ho-

minem, respondeatur imprimis non esse eamdem rationem, quia homo supponit bonum quod amat, non facit. Deus autem amando facit bonum; unde necesse est ut vel illud donet, vel saltem acceptet ad bonum præstandum. Et deinde etiam homo non potest adoptare aliquem in filium, nisi illi aliquod ius ad haereditatem conferat, saltem per extrinsecam acceptationem et obligationem. Neque etiam inter homines consistit amicitia sine aliqua bonorum communicatione, saltem in animi præparatione, quam secum afferat mutua dilectio et nexus amicitiae. Hinc etiam intelligitur an sit verum, quod ex Capreolo afferebatur, hominem accipere a Deo qualitatem gratiae, quia est illi acceptus, non vero e contrario ideo esse acceptum, quia gratiae qualitatem habet. Oportet enim imprimis distinguere illud *esse acceptum*, nam potest intelligi vel de acceptatione ad gloriam, vel ad gloriam; in priori sensu, falsum est assumptum, quia homo de lege et ex natura rei est acceptus ad gloriam, secundum præsentem justitiam, quia habet qualitatem gratiae. In posteriori autem sensu, utrumque affirmari potest in diversis generibus causarum. Nam in genere efficientis causa homo est gratus Deo, quia ab ipso acceptatur et diligatur, non denominative tantum, sed efficaciter, dando illi gloriam; at in genere causæ seu rationis objective, homo diligitur a Deo, quia habet gloriam per quam fit objectum proportionatum dilectioni ejus, et ideo impossibile est sic diligere sine tali qualitate.

20. *Ad opinionis secundæ fundamenta, quatenus doctrinæ huic adversantur, respondetur.* — In secunda sententia, licet placeat quod affirmat divinam gratificationem, et amicitiam proprie et perfecte non posse fieri sine intrinseca et permanente gratia, non tamen ideo sufficienter excludit omnem alium modum gratificationis, seu dilectionis divinæ. Unde ad fundamentum ejus, quatenus contra hoc procedere potest, respondemus ad denominationem sumptam ex actu libero Dei, sufficiente ordinationem personæ dilectæ ad supernaturalis bonum aliquando conferendum, ad quod sola natura per se non ordinat, ut satis declaratum est, et plura dicturi sumus in capitibus sequentibus. Et hinc etiam responsum est ad confirmationem; fateor enim non posse Deum complacere in homine extrinsecus tantum adoptato seu grato, eo modo quo complacet in homine simpliciter justo, et intrinseco pulchro, et sanctificato, quia sine inter-

na gratia non datur objectum illi complacentiae proportionatum. Nihilominus tamen posset Deus complacere in illo homine aliquo modo, tanquam in persona sibi dilecta, et tanquam in futuro herede suae beatitudinis, saltem per extrinsecam acceptationem ejus. Nam illud objectum, ut sic, etiam est amabile, et bonum extrinsecum aliquod bonum est, præsertim quando ordinatur ad intrinsecum secundum præsentem statum, si in eo perseveretur, aliquando conferendum.

21. *Ad tertiam opinionem.* — In tertia opinione, etiam admittimus posse Deum de potentia absoluta habere hominem sibi gratum et acceptum ad gloriam, per solos actus sine habitibus; nam, si id potest facere sine actibus, multo magis cum illis. Item concedimus in ipsismet actibus supernaturalibus esse multum bonitatis et perfectionis, ratione cuius merito potest Deus complacere in homine sic operante, et illum diligere. Nihilominus tamen dicimus illum modum gratificationis et acceptationis, seclusa inhærente ac permanente gratia, imperfectum esse, et ad connaturrem rerum ordinem et proportionem insufficientem. Quia per solos actus non recipit homo internam dispositionem, et facultatem ad connaturaliter operandum supernaturales actiones, neque etiam ex vi eorum actuum reciperet homo illam participationem divinæ naturæ, quæ perfectam sanctificationem, deificationem, et internum jus ad beatitudinem confert. Quapropter nec propria filatio adoptiva esse potest per solos actus, qualis nunc est, habens in homine intrinsecum fundatum, nam soli actus non possunt talem relationem fundare. Neque contra hoc procedit fundamentum illius sententiæ, sed ad summum priorem partem probat, ut latius infra in proprio capite ostendemus.

CAPUT IV.

UTRUM HOMO QUALITATE GRATIÆ AFFECTUS POSSIT NON ESSE GRATUS DEO, NEQUE FILIUS EJUS ADOPTIVUS?

1. *Status questionis.* — *Prima opinio affirmans.* — Hæc questio, sicut et præcedens, non habet locum de potentia ordinaria, ut dixi, sed de potentia absoluta movetur, ut magis dictus gratiæ inhærentis effectus explicetur. In qua, fere eodem modo quo in præcedenti, duæ opiniones contrariæ inveniuntur. Nam qui dicunt gratiam inhærentem non

ex natura sua, sed ex divina impositione justificare, consequenter dicunt posse illam qualitatem in anima esse, et non reddere illam gratam, quia potest Deus separare impositionem. Imo etiam ex auctoribus qui tenent gratiam natura sua justificare, aliqui dicunt posse nihilominus esse de potentia absoluta in persona, et non facere illam gratam, ut videre licet in Medina, dicta quest. 410, artic. 4, qui putat illum esse effectum secundarium talis qualitatis, et ideo posse ab illa separari; quod etiam sensit Cano, in Relect. de Sacrament., et novissime Curiel, dicta controvers. ad locum 2 Petr. 1, num. 428, ex eodem fundamento, quod isti sunt effectus secundarii gratiæ, effectus autem secundarii possunt a forma separari.

2. *Secunda opinio negans.* — Altera vero opinio est, implicare contradictionem, qualitatem gratiæ esse in homine, et non reddere illum gratum et sanctum. Ita sentiunt frequentius qui dicunt hunc effectum esse con naturalem tali qualitati. Fundamentum est, quia implicat contradictionem effectum formalem separari a forma inhærente subiecto; quia inhærendo informat; est autem clara repugnancia, quod informet, et non det effectum formalem, si ille effectus connaturalis est. Neque distinctio de effectu primario, vel secundario hic accommodari potest, quia forma gratiæ, secundum suam primariam et essentialiem rationem, est gratia, et participatio divinae naturæ, et ideo nullus prior effectus formalis in ea intelligi potest. Sicut in habitu charitatis primarius effectus formalis est reddere voluntatem bene dispositam ad connaturaliter amandum Deum supernaturali amore, et sic de reliquis habitibus infusis, qui non possunt non dare talem effectum potentiae, si ei inhærent.

3. *Assertio prima ad questionis resolutionem.* — Resolutio hujus puncti brevissime tradi potest, si separeremus questionem, an cum habituali gratia possit simul esse peccatum mortale, et quomodo denominatione gratiæ vel sancti per illam commisionem impediretur, si est possibilis, et fieret; quam questionem tractaturi sumus in sequentibus. Illa ergo relictæ, duo breviter dicenda sunt. Primum est, impossibile esse formam gratiæ inhærente animæ, et non constituere illam participantem divinæ naturæ, et, quantum est ex se, dignam beatitudine et dilectione divina, imo et amicitia, et idem est cum proportione de unoquoque dono gratiæ sanctificantis. Hanc

assertionem convincit fundamentum secundæ sententiæ, suppositis quæ diximus de effectu formalis hujus gratiæ. Et declaratur a simili, quia impossibile est solem efficere lumen in aere, quin aer reddatur lucidus et particeps lucis solis; gratia autem est quasi quoddam lumen animæ, et participatio lucis per essentiam; nam, servata proportione, tam intrinsecum et naturale hoc illi est, sicut illud est lumini corporeo. Et ita potest explicari cum partitione congrua in singulis habitibus infusis, nam habitus fidei non potest esse in intellectu, quin reddat illum potentem ad credendum, et sic de reliquis, sicut non potest actus fidei inhærente intellectui, vel actus amoris voluntati, quin reddat hominem credentem vel amantem. Neque contra hoc vim habet argumentum de effectu formalis secundario, quod sit separabilis a forma; nam esse gratum vel acceptum, et similia prædicta, quatenus dicunt denominationem intrinsecam, non distinguuntur in re ipsa ab effectu primario, vel ad summum addunt relationem aliquam seu habitudinem vel filii, vel principii proportionati talis operationis, vel objecti digni tali amore vel acceptatione. Hæ autem habitudines inseparabiles sunt a tali qualitate, et ab effectu ejus formalis. Solum ergo habet locum illa ratio quoad secundarias denominaciones, quæ ex actibus divinæ voluntatis desumi possunt, de quibus sequens assertio statuitur.

4. *Assertio secunda.* — *Gratia potest esse in anima, quin illum reddat acceptam ad beatitudinem.* — *Prior pars probatur.* — Secundo, dicendum est posse habitus infusos in potentiis inhærente, et non reddere hominem gratum simpliciter; de gratia vero, quæ est in essentia animæ, dicendum est posse inhærente animæ, et non reddere hominem acceptum ad beatitudinem, vel ad perfectam amicitionem Dei. Et juxta hanc fortasse assertionem locuti sunt auctores prioris sententiæ. Probatur autem prior pars, quia posset Deus ornare potentias virtutibus infusis, et non infundere gratiam, quia sunt realiter distinctæ, et possunt separari; tunc autem ille homo ex vi inhærentis perfectionis non esset gratus simpliciter, nec filius Dei adoptivus, quia non haberet in se propriam participationem divinæ naturæ, sed careret quasi forma substantiali divini ordinis, ac subinde careret quasi esse simpliciter ejusdem ordinis; ergo ex vi intrinseci esse non esset gratus simpliciter. Et hanc partem docuit aperte divus Thomas,

ut jam retuli in quest. 27 de Verit., artic. 2. Et contra illam non procedit fundamentum secundæ sententiæ, quia habitus potentiarum non habent pro effectu formalis intrinseco facere gratum simpliciter, sed facere bene dispositum ad operandum. Solum potest contra illam objici, quia inter habitus operativos continetur charitas, quæ per se sufficiens est hominem reddere gratum, et constituere filium Dei, distinguendo illum a filio perditionis. Respondendum vero est habitum charitatis ex natura sua habere connexionem cum gratia sanctificante, et postulare redamationem Dei perfectam et ejusdem ordinis, saltem ex quadam naturali proportione inter utrumque amorem. Nihilominus tamen Deus, pro sua libertate et supremo dominio, posset non sic amare amantem se, sive actu, sive habitu, et ita non conferre homini propriam suæ naturæ participationem, per quam homo deificatur, et perfecte gratus ac filius adoptivus efficitur.

5. *Secunda pars ostenditur.* — Altera vero pars per se nota est, quia, etiamsi gratia in homine existat, acceptatio actualis, ut sic dicam, hujus hominis ad beatitudinem est actus liber Dei, qui non habet necessariam connexionem cum illa qualitate, quia, licet intrinseco constituat hominem acceptabilem, non tamen inde necessario sequitur ut acceptetur. Unde hæc actualis acceptatio non pertinet ad intrinsecum effectum formalem illius qualitatis; potest ergo separari ab illa. Sicut potest Deus creare Angelum perfectum in naturalibus, essentia, et potentia, ratione quarum est capax beatitudinis, et nihilominus statuere nunquam illam ipsi dare. Imo quacumque naturam a se conditam potest Deus connaturali operatione perpetuo privare. Idem ergo est de qualitate gratiæ, quia eadem est proportione naturæ ad naturalem finem, quæ est gratiæ ad supernaturem beatitudinem. Imo dicunt communiter Theologi potuisse Deum assumere hypostaticè naturali humanam, et nunquam illi dare visionem beatam, et consequenter non acceptare illam ad beatitudinem; ergo multo magis potest Deus id facere respectu gratiæ habituallis. Ratio vero generalis est, quia operatio est res distincta ab ipsa natura seu gratia, et posterior illa, et pendens ab influxu libero Dei novo et distincto, quem potest Deus, pro sua libertate et supremo dominio suspendere; ergo facile potest gratiam dare, et gloriam perpetuo negare, seu, quod perinde est, ad illam non acceptare. Quod non solum est ve-